

Шилчилге үе-чадазында эрге-чагырганың федералдыг органның дугайында

КЫШ-ДАА КЕЛДИ, ЧЫЛЫГ-ДАА СУРАГ

Д У Р У М

ФЕДЕРАЛДЫГ ХУРАЛ —
РОССИЯ ФЕДЕРАЦИЯСЫНЫҢ
ПАРЛАМЕНТИЗИ.

1 чүт. Россия Федерациясынын Федералдыг Хуралы — парламентинин — Россия Федерациясынын Тазалыг болгаш хоолжуудуулаа органы болур.

2 чүт. Федералдыг Хурал ия палатадан — Федерация Чөвүленин болгаш Күрүне Думазындан тургустулар.

Федерация Чөвүлени амгы бо чыштыш удуз депутаттарыны Советтеринин бүгүн аргелеринин хуусаазы доо-ууджу чедир Россия Федерациясынын субъект бирүзүгү хоолжуудулаа (төлө-леге) органның дугайында, күүсечин эрге-чагырганың удуруктуктары, еспубликаларын күүсечин эрге-чагыргаларының удуруктуктары (президенттеринин) составтыг ажылдаар.

Күрүне Думазы 400 депутаттан тургустулар.

3 чүт. Күрүне Думазың дөрт чыл хуусаазыг сонгуур. Күрүне Думазының депутаттарының сонгуулаарының чүрүмү «Күрүне Думазына сонгуулаалар дугайында» Дүрүм-биле дугаадып тургузар.

4 чүт. Күрүне Думазының депутат кылдыр 21 хар ичкен болгаш сонгуулааларга кирер аргели Россия Федерациясынын хамааттыг сонгуутан туруп болур.

Чыгыс ол-ла кижилер хары удуз Федерация Чөвүленин кезигин болгаш Күрүне Думазының депутаттыг бооп болбас, ол шыккан Күрүне Думазының депутаттыг күүсө эрге-чагырганын оң есе төлө-леге органнын база тус чер-бот-башкармалга органнын депутаттыг бооп болбас.

Күрүне Думазының депутаттары профессионал доктаамал үндөинде ажылдаар. Күрүне Думазының депутаттары ступне албанына ажылда-вас, башкы, эртем болгаш есе-даа чогаалчы ажыл-чорудуулаан ашкы, өртек-голөшпирг еске ажыл-чорудуулаа кирбес.

5 чүт. Күрүне Думазының депутаттары боттарының бүгүн аргелеринин бүтү хуусаазында депутаттыг дөз бол-башкы аргели эйдээр. Депутат кез-келерин түзүлөсө кезиге тургустун таварылга-дан ашкы, ону тудары, кор-рүддээр, үкел-чидирги хо-рудлууг. Ол чорук еске кижилерини айым кол чорун хандарына эргемин чуту-ла амерган таварылгадан ашкы таварылгада, ону хууда үкел болбас.

Депутатты дөз болбас эрге-чын кызырынын дугайында айтырымы Россия Федерациясынын Чыгыне проку-рорунун кирин келгенни өзүгар Россия Федерациясынын Күрүне Думазы палата-танын ол таварылга тускай тургустун комиссиясының түнеленге үндөйө ший-тирлөө.

Федерация Чөвүленин кезигинери болгаш Күрүне Думазының депутаттары чу-галлаан саяал-оңалы, баш-кашкың үндөинде туруп болгаш депутаттыг статусу-га дугуң турар есе-даа эсе-де-динчикинери дөз, он ший-тирлөө аргелиринин хуусаазы доо-ууджу сон-да-да, юридинин хары-салгына оонааттырбас.

6 чүт. Күрүне Думазы доктаамал үндөинде ажыл-даар. Күрүне Думазы боудун бирги хуралына сонгуулаа-нынын сонда, үжөгү хуу-ре-де чыгар. Россия Феде-рациясынын Президентинин Фе-дералдыг Хуралы палата-зын хуралы ол хууса-зын бетинде чымалыны бол-ур.

Палаталар бирги хуралы ач удуз назым депу-тат ашкылар.

7 чүт. Федерация Чөвү-ленин Күрүне Думазы тус-туста ашкы хуралдар.

Федерация Чөвүленин бол-гаш Күрүне Думазының ху-ралдарын ашкы арттирер. Президент-биле кирдигин таварылгадан палаталар хаалгаш хуралдарын артти-рер аргелиг.

хуралдарын удурутуп артти-рер баш иштинге ажыл-чорудуулар тургалар.

Федерация Чөвүлени бол-гаш Күрүне Думазы комитет-терин болгаш комиссияларын тургузар, боудун чорудуулар удурутуп айтырыгының талазы-биле парламент контролон ботандары, пар-ламент динчикинерин бол-гаш иствелелерин чоруду-лар.

Федерация Чөвүлени бол-гаш Күрүне Думазы боудун ажыл-чорудуулаа органы-заастарынын база чорудары-нын айтырыгының талазы-биле регламенттерини ху-лаан ашкы, айтышыктыныры хуу-рлар.

9 чүт. Федерация Чөвү-ленин чорудуулар удурутуп айтырыгында:

а) Россия Федерациясы-нын субъекттеринин аразы-на кызыгарлар өскерини-кинерин башкары; б) Россия Федерациясы-нын Президентинин Оңда байдал кирер дугайында Чарлары бажыгалап докта-адыры;

в) Россия Федерациясы-нын Президентинин Шериг байдалы кирер дугайында Чарлары бажыгалап докта-адыры; г) Россия Федерациясы-нын Чөвүленин Күрүне Россия Федерациясынын доктасарындан дашкыар ашкылап болуруну дугайында айтырымы шийтирлөө;

д) Россия Федерациясы-нын Президентинин сон-гуулаалары доктаадыры; е) Россия Федерациясы-нын Президентинин санал-дап кирин келгенни өзүгар Россия Федерациясынын Чыгыне прокурорун албан-дужалга башкары болгаш албан-дужалгадан хостаары.

10 чүт. Күрүне Думазы-нын өсүрүлү удурутуп айты-рыгында:

а) Россия Федерациясы-нын Чөвүленин Даргазын то-муулаары; б) Россия Федерациясы-нын Президентинин Чыгыне прокурорун албан-дужалга башкары болгаш албан-дужалгадан хостаары.

в) Сан-чө, валюта, чөли, каабыл талазы-биле таарыштырмалар, ашкы эмис-сиязы; г) Россия Федерациясы-нын делегей кералдерин чарла-ры болгаш күш чок болду-ры;

д) күрне кызыгарлары-ның статусу болгаш камгала-ны; е) дайы болгаш тайбын дугайы Федерация Чөвү-ленге мыап-ла чугаалажып көрдүнгө турар.

14 чүт. Хулаан алдынган Федералдыг хоойлууга ол са-лык база чоңга динчилик чарлаары-биле беш хонук дугурунда Россия Феде-рациясынын Президентинин дамчыдып бөөр.

15 чүт. Россия Федерациясы-нын Президентинин хоойлуу келген-де боор ол дөрт хонук дугу-гуулаа ашкы, ол салыр бол-гаш ону чоңга динчилик чар-лаар.

16 чүт. Россия Феде-рациясынын Президентинин хоойлуу келген-де боор ол дөрт хонук дугу-гуулаа ашкы, ону чоңга динчилик чарлаар удурутуп.

17 чүт. Россия Феде-рациясынын Президентинин хоойлуу келген-де боор ол дөрт хонук дугу-гуулаа ашкы, ону чоңга динчилик чарлаар удурутуп.

18 чүт. Россия Феде-рациясынын Президентинин хоойлуу келген-де боор ол дөрт хонук дугу-гуулаа ашкы, ону чоңга динчилик чарлаар удурутуп.

Думазыга сайгарып көөрү-биле кирер. Президент чыгыс кандидаттарын ийи катеп санаалар кирер эргелиг.

17 чүт. Россия Феде-рациясынын Чөвүленин Даргазын томуулаарын хуунаен эгелеш уделга хуусаа дугу-гуулаа күүсечин эрге-чагыр-ганың федералдыг органның структуралыг дугайында саналы Россия Феде-рациясынын Президентинин хоойлуу кирер.

18 чүт. Россия Феде-рациясынын Чөвүленин Даргазын оралактыларының база федералдыг мун-стеринин албан-дужал-гына кандидаттарын Россия Федерациясынын Прези-дентинин санаалар кирер.

19 чүт. Россия Феде-рациясынын Чөвүленин Даргазын оралактыларының база федералдыг мун-стеринин албан-дужал-гына кандидаттарын Россия Федерациясынын Прези-дентинин санаалар кирер.

20 чүт. Россия Феде-рациясынын Чөвүленин Даргазын оралактыларының база федералдыг мун-стеринин албан-дужал-гына кандидаттарын Россия Федерациясынын Прези-дентинин санаалар кирер.

21 чүт. Россия Феде-рациясынын Чөвүленин Даргазын оралактыларының база федералдыг мун-стеринин албан-дужал-гына кандидаттарын Россия Федерациясынын Прези-дентинин санаалар кирер.

22 чүт. Россия Феде-рациясынын Чөвүленин Даргазын оралактыларының база федералдыг мун-стеринин албан-дужал-гына кандидаттарын Россия Федерациясынын Прези-дентинин санаалар кирер.

23 чүт. Россия Феде-рациясынын Чөвүленин Даргазын оралактыларының база федералдыг мун-стеринин албан-дужал-гына кандидаттарын Россия Федерациясынын Прези-дентинин санаалар кирер.

24 чүт. Россия Феде-рациясынын Чөвүленин Даргазын оралактыларының база федералдыг мун-стеринин албан-дужал-гына кандидаттарын Россия Федерациясынын Прези-дентинин санаалар кирер.

25 чүт. Россия Феде-рациясынын Чөвүленин Даргазын оралактыларының база федералдыг мун-стеринин албан-дужал-гына кандидаттарын Россия Федерациясынын Прези-дентинин санаалар кирер.

26 чүт. Россия Феде-рациясынын Чөвүленин Даргазын оралактыларының база федералдыг мун-стеринин албан-дужал-гына кандидаттарын Россия Федерациясынын Прези-дентинин санаалар кирер.

27 чүт. Россия Феде-рациясынын Чөвүленин Даргазын оралактыларының база федералдыг мун-стеринин албан-дужал-гына кандидаттарын Россия Федерациясынын Прези-дентинин санаалар кирер.

28 чүт. Россия Феде-рациясынын Чөвүленин Даргазын оралактыларының база федералдыг мун-стеринин албан-дужал-гына кандидаттарын Россия Федерациясынын Прези-дентинин санаалар кирер.

29 чүт. Россия Феде-рациясынын Чөвүленин Даргазын оралактыларының база федералдыг мун-стеринин албан-дужал-гына кандидаттарын Россия Федерациясынын Прези-дентинин санаалар кирер.

30 чүт. Россия Феде-рациясынын Чөвүленин Даргазын оралактыларының база федералдыг мун-стеринин албан-дужал-гына кандидаттарын Россия Федерациясынын Прези-дентинин санаалар кирер.

31 чүт. Россия Феде-рациясынын Чөвүленин Даргазын оралактыларының база федералдыг мун-стеринин албан-дужал-гына кандидаттарын Россия Федерациясынын Прези-дентинин санаалар кирер.

32 чүт. Россия Феде-рациясынын Чөвүленин Даргазын оралактыларының база федералдыг мун-стеринин албан-дужал-гына кандидаттарын Россия Федерациясынын Прези-дентинин санаалар кирер.

Чезе-даа кулак уюкта-дыр карган-ирген кезинде эрге иргенде кезинде бажык-балтаттар, машина-техника, завод-фабрикалар шаа-биле туутуруп тургулаан болдуур ийи. Компания маным-сайбарлар турар шаа-ла, боудун кымы идеоло-гиясына икейлеп «дула-лакчы» кылдыр бүтү парла-маны холуга кирин алган турган болгаш журналистерни утайып, редакторларны кезисе күйгүрүмдөн ашкы-да, оларга мыла-кайла пар-тийжи удуз биротта бичин кескинини оқтап берип о-раан. Бистерге, журналистерге компаниянын шак мылыг кезигейн ам харыл экн сактын. Кызыл хоорайга паралаа ашкыларга турттага бажынын туутуруп эргелеш дөз «өршө» бур-ган, четтиривас деп каар-дан башка. (Шындай пар-тияныг ашкы база чөйүн ашкы-ла болбай).

Бажының таяа болгаш хос тааржак ханазы сал-дымже чедир компания турган, а 91 чылдын сонга август айынын сонда партия дүжүп каарга, ук бажынын тудуу республи-канын Министрлер Чөвү-ленин капитал туду эргеле-ниге (КЭ-ге) дамчыдып берген. Бөгүн ол КЭ-ин Г. М. Кузнецов төлөзөл-олуар. А бажынын төндүр турларына чыгыне күүсө-чил кылдыр 81 дугуар туду эргеле-биле дугурулга кылдыган, оңг ачылгыны Ф. С. Дамбиев.

Найымалдым. Рабочая кулуумдуулаа ол бажының төндүзүп кескенин болза чугаа ууш бээр кире. Ий-чугаш бо материалдыг жи-житте бергенниг ужуру-че кирин көрөй. Херектин ужуру чүт дөз бо чылдын август айда ажылга-че кире берген ол бажында ашкы ка-ле-дер чылды-да, инг сүт-да киртиривас. Чаа бажың алганыга өрөш чурттакчы-лар баштайгы дээрде ону-

херексезинер (хоорайда сен-тябрь 15-тен эгелен чыгыны бөре берген). Ам келзе-келзе, өл-шын-даа үнмөн ол чаа бажының чаш ажы-толу, кадым арай кошкак чурттакчы-лары соонундан дуумаалап, грипптен туруп бергенер. (Даргалардын боттарын мыдыг соок бажына чурт-та-дып көрө көрө).

Мымчага чыгыны чүге берейн турарың, кым манаа буруудуу? Бо айтырылар-ны толарады-толарады кэ-ринге, ханаж херек Кузнецов-ла (КЭ) болган Дамбиев (ТЭ-81) үзүп турар болду. Устунде чугаалаан болгай мен баштайгымы — ук дугурун чыгыны, сөөктуу күүсө-чилден киргенниг дугайында куруе комиссияны (оңг даргазы хоорайны кол архитектору О. В. Байыр-кол) дугурулуу тудуулуу чылдайып каарган болгаш долу-дожуа чурттакчылар-ны салым-чолуп тудуулар-же чая каап, чарып каап олуруп берген. А Дамбиев уду-лау-ла Кузнецовту буруудуу-каш, ханажисаламы өскер-ке чая каап турар. Бо ийи кижилер соок бажының чурт-такчылары домул айзын чет-ке, оларын кайзын даа диритге шийртылп болурун манап турары ол ирчи бө?

Канчалла-даа оларын кайзын даа тантаашкы үнелеш чая каагыр аарыны туутуруп туруп бергенер-дыр.

Күрүне комиссияны ат салбайн турарың чылганың чүдөл дөз, ажылдын комиссияны ат салып келген берген сагынырларың, негелелерин тудууларың ам-даа чедир кылбаныла. А чогуу чүтү чедир кылбаны-ларды Мен ону Дамбиевтин сазынырында көрдүм: чижээ, 1 дугуар кварталы шил солуру, 4 дугуар квар-талы 2 шингалет салып, оон-даа өскерлеринде — эжи-

терин, фортчаларын таяа-рыштыр салыр, мыла-мында черлерде чедир буудуу, удуур өрөзле фортчка кылдыр дөз шыккаш шүтү мындагы үдү-мек ашкылар болду. Кижилер болаарга, мыдыг үүрмек чүдө-лерин чурттакчы кижилер болу салгы чопап кылды алты дег. Ийчала-даа аксини ашкыла бээр күш олуу шы-каш, азыралдыкы чыгыны-гыс ханажиста сичин каан чүге бооп-тур. Хенниг чүге ужурун тудууларыга могадыл каап олурур аан. Боу чөйүнгө туруп алган, кылдырып ала? — Байдал мыдыг чөйүни канчаар ону. Бо берге уеас хары-даа ту-туруп кире берген бажың шыккаш. Моон ап көрөгө, чыгыныг садал турарынаа чамдык чурттакчыларын бурууу база бар-дыр.

Ам черле чезе доңары, чезе дуумаалап кээрла чед? Кызыл хоорай чыгырыг кезиле негелееда бо айтыры-ның ужуру тускай хуура-ла чыгган, амаа Кузнецов-ла, КЭ-ден өскө кым-даа кел-бөз, а бараадан келген Дамбиев чыгың ашкылар пунктула термо-мометр дөз шыккаш чүдөлерини кылдырткыч, чыгың-энергия рабонунче чыгың кирер кылдыр чугаалаарга, ол хен-ниг ашкыларын бөзүн кыл-дырттып чадап туруп берген. Чүтэ дээрге бирээде, база-ла чүге чыгың бизниг аары-мыс, ийде, Дамбиев ам-даа ашкы ушша шаап аларын бодап турар кире (ооуну менээ каа чугаалаар дээр силер). Тудууру аларының мурунунда (60 чылдын эгел-синде) удурутуп каан ашкыны оңг өзөшенип турары ашкы чугаа. Шындап-ла, ма-теринал, чүт-хо өртөзгөн хун бүрү өлүп турарын чугаалааш-даа канчаар.

Чыгың дөзш үндүргөн 1 млн.

Чыгың дөзш үндүргөн 1 млн.

Чыгың дөзш үндүргөн 1 млн.

Чыгың дөзш үндүргөн 1 млн.

Чыгың дөзш үндүргөн 1 млн.

Чыгың дөзш үндүргөн 1 млн.

Чыгың дөзш үндүргөн 1 млн.

Чыгың дөзш үндүргөн 1 млн.

Чыгың дөзш үндүргөн 1 млн.

Чыгың дөзш үндүргөн 1 млн.

Чыгың дөзш үндүргөн 1 млн.

Чыгың дөзш үндүргөн 1 млн.

Чыгың дөзш үндүргөн 1 млн.

Чыгың дөзш үндүргөн 1 млн.

Чыгың дөзш үндүргөн 1 млн.

Күрүне комиссияны ат салбайн турарың чылганың чүдөл дөз, ажылдын комиссияны ат салып келген берген сагынырларың, негелелерин тудууларың ам-даа чедир кылбаныла. А чогуу чүтү чедир кылбаны-ларды Мен ону Дамбиевтин сазынырында көрдүм: чижээ, 1 дугуар кварталы шил солуру, 4 дугуар квар-талы 2 шингалет салып, оон-даа өскерлеринде — эжи-

Күрүне комиссияны ат салбайн турарың чылганың чүдөл дөз, ажылдын комиссияны ат салып келген берген сагынырларың, негелелерин тудууларың ам-даа чедир кылбаныла. А чогуу чүтү чедир кылбаны-ларды Мен ону Дамбиевтин сазынырында көрдүм: чижээ, 1 дугуар кварталы шил солуру, 4 дугуар квар-талы 2 шингалет салып, оон-даа өскерлеринде — эжи-

Күрүне комиссияны ат салбайн турарың чылганың чүдөл дөз, ажылдын комиссияны ат салып келген берген сагынырларың, негелелерин тудууларың ам-даа чедир кылбаныла. А чогуу чүтү чедир кылбаны-ларды Мен ону Дамбиевтин сазынырында көрдүм: чижээ, 1 дугуар кварталы шил солуру, 4 дугуар квар-талы 2 шингалет салып, оон-даа өскерлеринде — эжи-

Күрүне комиссияны ат салбайн турарың чылганың чүдөл дөз, ажылдын комиссияны ат салып келген берген сагынырларың, негелелерин тудууларың ам-даа чедир кылбаныла. А чогуу чүтү чедир кылбаны-ларды Мен ону Дамбиевтин сазынырында көрдүм: чижээ, 1 дугуар кварталы шил солуру, 4 дугуар квар-талы 2 шингалет салып, оон-даа өскерлеринде — эжи-

Күрүне комиссияны ат салбайн турарың чылганың чүдөл дөз, ажылдын комиссияны ат салып келген берген сагынырларың, негелелерин тудууларың ам-даа чедир кылбаныла. А чогуу чүтү чедир кылбаны-ларды Мен ону Дамбиевтин сазынырында көрдүм: чижээ, 1 дугуар кварталы шил солуру, 4 дугуар квар-талы 2 шингалет салып, оон-даа өскерлеринде — эжи-

Күрүне комиссияны ат салбайн турарың чылганың чүдөл дөз, ажылдын комиссияны ат салып келген берген сагынырларың, негелелерин тудууларың ам-даа чедир кылбаныла. А чогуу чүтү чедир кылбаны-ларды Мен ону Дамбиевтин сазынырында көрдүм: чижээ, 1 дугуар кварталы шил солуру, 4 дугуар квар-талы 2 шингалет салып, оон-даа өскерлеринде — эжи-

Күрүне комиссияны ат салбайн турарың чылганың чүдөл дөз, ажылдын комиссияны ат салып келген берген сагынырларың, негелелерин тудууларың ам-даа чедир кылбаныла. А чогуу чүтү чедир кылбаны-ларды Мен ону Дамбиевтин сазынырында көрдүм: чижээ, 1 дугуар кварталы шил солуру, 4 дугуар квар-талы 2 шингалет салып, оон-даа өскерлеринде — эжи-

Күрүне комиссияны ат салбайн турарың чылганың чүдөл дөз, ажылдын комиссияны ат салып келген берген сагынырларың, негелелерин тудууларың ам-даа чедир кылбаныла. А чогуу чүтү чедир кылбаны-ларды Мен ону Дамбиевтин сазынырында көрдүм: чижээ, 1 дугуар кварталы шил солуру, 4 дугуар квар-талы 2 шингалет салып, оон-даа өскерлеринде — эжи-

Күрүне комиссияны ат салбайн турарың чылганың чүдөл дөз, ажылдын комиссияны ат салып келген берген сагынырларың, негелелерин тудууларың ам-даа чедир кылбаныла. А чогуу чүтү чедир кылбаны-ларды Мен ону Дамбиевтин сазынырында көрдүм: чижээ, 1 дугуар кварталы шил солуру, 4 дугуар квар-талы 2 шингалет салып, оон-даа өскерлеринде — эжи-

Күрүне комиссияны ат салбайн турарың чылганың чүдөл дөз, ажылдын комиссияны ат салып келген берген сагынырларың, негелелерин тудууларың ам-даа чедир кылбаныла. А чогуу чүтү чедир кылбаны-ларды Мен ону Дамбиевтин сазынырында көрдүм: чижээ, 1 дугуар кварталы шил солуру, 4 дугуар квар-талы 2 шингалет салып, оон-даа өскерлеринде — эжи-

Күрүне комиссияны ат салбайн турарың чылганың чүдөл дөз, ажылдын комиссияны ат салып келген берген сагынырларың, негелелерин тудууларың ам-даа чедир кылбаныла. А чогуу чүтү чедир кылбаны-ларды Мен ону Дамбиевтин сазынырында көрдүм: чижээ, 1 дугуар кварталы шил солуру, 4 дугуар квар-талы 2 шингалет салып, оон-даа өскерлеринде — эжи-

Күрүне комиссияны ат салбайн турарың чылганың чүдөл дөз, ажылдын комиссияны ат салып келген берген сагынырларың, негелелерин тудууларың ам-даа чедир кылбаныла. А чогуу чүтү чедир кылбаны-ларды Мен ону Дамбиевтин сазынырында көрдүм: чижээ, 1 дугуар кварталы шил солуру, 4 дугуар квар-талы 2 шингалет салып, оон-даа өскерлеринде — эжи-

Күрүне комиссияны ат салбайн турарың чылганың чүдөл дөз, ажылдын комиссияны ат салып келген берген сагынырларың, негелелерин тудууларың ам-даа чедир кылбаныла. А чогуу чүтү чедир кылбаны-ларды Мен ону Дамбиевтин сазынырында көрдүм: чижээ, 1 дугуар кварталы шил солуру, 4 дугуар квар-талы 2 шингалет салып, оон-даа өскерлеринде — эжи-

Күрүне комиссияны ат салбайн турарың чылганың чүдөл дөз, ажылдын комиссияны ат салып келген берген сагынырларың, негелелерин тудууларың ам-даа чедир кылбаныла. А чогуу чүтү чедир кылбаны-ларды Мен ону Дамбиевтин сазынырында көрдүм: чижээ, 1 дугуар кварталы шил солуру, 4 дугуар квар-талы 2 шингалет салып, оон-даа өскерлеринде — эжи-

Күрүне комиссияны ат салбайн турарың чылганың чүдөл дөз, ажылдын комиссияны ат салып келген берген сагынырларың, негелелерин тудууларың ам-даа чедир кылбаныла. А чогуу чүтү чедир кылбаны-ларды Мен ону Дамбиевтин сазынырында көрдүм: чижээ, 1 дугуар кварталы шил солуру, 4 дугуар квар-талы 2 шингалет салып, оон-даа өскерлеринде — эжи-

Күрүне комиссияны ат салбайн турарың чылганың чүдөл дөз, ажылдын комиссияны ат салып келген берген сагынырларың, негелелерин тудууларың ам-даа чедир кылбаныла. А чогуу чүтү чедир кылбаны-ларды Мен ону Дамбиевтин сазынырында көрдүм: чижээ, 1 дугуар кварталы шил солуру, 4 дугуар квар-талы 2 шингалет салып, оон-даа өскерлеринде — эжи-

Күрүне комиссияны ат салбайн турарың чылганың чүдөл дөз, ажылдын комиссияны ат салып келген берген сагынырларың, негелелерин тудууларың ам-даа чедир кылбаныла. А чогуу чүтү чедир кылбаны-ларды Мен ону Дамбиевтин сазынырында көрдүм: чижээ, 1 дугуар кварталы шил солуру, 4 дугуар квар-талы 2 шингалет салып, оон-даа өскерлеринде — эжи-

47 муң рублдан 81 муң рублду тудуу эргеле-ниге черлерде чедир буудуу, удуур өрөзле фортчка кылдыр дөз шыккаш шүтү мындагы үдү-мек ашкылар болду. Кижилер болаарга, мыдыг үүрмек чүдө-лерин чурттакчы кижилер болу салгы чопап кылды алты дег. Ийчала-даа аксини ашкыла бээр күш олуу шы-каш, азыралдыкы чыгыны-гыс ханажиста сичин каан чүге бооп-тур. Хенниг чүге ужурун т

Бажыц-Алаак ортумак школазы: бодалдар, сактыышкын

ШКОЛА ДИРЕКТОРУНУҢ БОДАЛДАРЫ

Бажыц-Алаак ортумак школазы республиканын өскө чамдык школаларында улут-ла мгалбас. Эрги төлөмдө буугар туткан чачыс аай иш туугулар...

апарын школадан коллектив-биле сумележин, дугур-жуу көргөн чүвө. Ынчаа каймын, чүдөн эгелээр, чүвү канчаарыл, өөрдөмдө-кижизилдеге ажылын үндө-лини-биле өскерттер бе, чогуу черле канчаар ажылдан, чурттаар бис дээң чижект болгаш өскө-даа айтыргалар тургуштууун келген.

удуртуп турар. Бо башкылар база дыка мергезең мастер-лер болдур ийин. Бисте чоңдурлар станок бар. Башкылар өөреникчилерин амаа өөретпишаан ыяш болгаш демир материалдардан угул-даан аяктар, калбак ыяш, демир иштер, тос-карантар, өөр иш, далган кезер, ээт доорлар үш, язым-бүрү савалар дээң-ле, черле кыл-бас-ла чүвөң чоң. Оларын баса-ла сактыышкын, өрткө-үңеге чедирип ап турарлар. Оон аңгыда оолдар Ушкү кластичн тракторист-машин-истин шыңылганын база шү-даа дооскала ап үнер, а уруглар ногга өстүрер тала-зы-биле мергезил алыр.

«АК-ООЛДУҢ ИГИЛИ»
Сентябрь 18-19 хуверинде республиканын Улуучу чога-дылга бажылынга тыва на-ционал жогжум дерекселдерин куүүседикчилеринин бол-гаш кымыкчыларының «Ак-оолдуң игили» республика керүдөсини организацалар эр-тирген. Любо» Демир-Хаан-биле керүдөс бекки денкеме эрткинин демелгээр апаар. Керүдөсин канчаар эрткини сайгарга мындыл.

Мезң бодалым-биле алмрга, амгы үениң байдалы-биле, негелден-биле дүүшөк ба-зымың кижи ол школаның директору ийин. Чүгө мича дээрим ол? Ону, тодаргай-лаарга, Даш-оол Бокпай-оол-сөм Ооржакты эки билер мен. Ол боду бо школаны дооскан.

Оон соонда күш-ажыл та-лазы-биле төптүлдө кеар-пын амычте шилдизинс, өөрдөмдөңиң шак мындай кесирине шилдизин шко-ла бүдүн районда чүгө бистиң болуп турар. Ынчыл болган-да, бүдүн өөрдөмдө чылдыла чачыс аай утланышыңың програм-маны турар апаар. Бүгү-ле ажил-хөраңыстың чедишкниң, үрө-түнедиг болуру оон кончут хамаар-жыр. Ынчанам кол эртем-леринде аңгыда оолдарга чүвү кылдытырлар, уруглар-га чүвү сумелеээр дээр дугайында айтырты тургушту-нуп келер чоораң. Бо айты-рыгың боудум каласкан кайың шиптиргил бээр ийик мен, ону баса-ла сумележин, ду-гуртуп турган чорууду эгеледиңс. Бисте мастер башкылар бар. Олар уруг-ларын ыяш-бүрү хепти бижип, дараарыңга аргы-рынга өөредир, оң чажыттарың айтып, сургаан болган.

— Башкыларның амыр-дыжы, хостуг үези деп чүвө бар болгай. Бо талазы-биле бодалымчур чүа?
— Ону мынчаар кылган бис. Школада уруглар садым ажытыштың. Ында 37 чаш бар. Башкыларга аңгы чунар-бажың, столува тулуп, ажы-дам адымыс. Оларның ка-айымы-даа доктаама ажилдан-тур. Чөм өртэң шоолут эвес. Бо бугу оларның ыяш-бүрү хей черге үе чаргылап, чар-дыкызымың улуг дузалыг болуп турар. А оон аңгыда калкымыла айтырмын бири черегини кылдыр көрүп турар бис. Эрткен чайың Теректиң чоңулуңа Аламы-Булак ар-жазымыла профилактарың ажытыштың. Ында бир улут корпус бар. Бо аржаңга бир сезон-ла 14 кижи ашта-турар. Бүгү-ле таарымчалык байдалың мыла тургускан бис.

Игиле Чөөң-Хемчик району төлээни Олег Куулар. Кызылдың төлээни Кайга-оол Ховалыг игилең чыгыне аялгаз кууң чоногуң база улугуң марларың аялгамы ойноаш эң эки куүүседикчи-лерин чэрби-чэрби муң ашша шаңналыңга төлөптг болганнар.

биле мынча деп каар: «Бак-сырлар чү боор, чүтээр ийин. Бо улугуң семнаар, конференция, арга-дуржулга солчулгазы көвүдээш турун берди. А оон калдыла эр-тем-билиңиң бедилиң да дээш база кийгиртир чүвө-дир». Чамдык сургаалдары эрги дээр болур-дур, ама-ла шак эрттирди оларар ван». Ол чеке-даа баштак болза, кончут дорт кижи, чачыс оостуг дээрим ол. Ынчанам дооңун башкымың чамдык иңдиг бодалдарыңга катты-ка бергилээр мен. Ол-ла ужуражылгалар үезинде ди-ректоруң боудум ажылды-ла чаа чүвү барың база со-нуургай бээр мен. «Челың оон, чүс катал дынаарымың оорунга, чачыс катал көрүп алган дээр» дээң чижек-тиг сүме киргеш, бурт-ла дээр кижи. «Удуртукчу кижи-нин ажылы иңдиг: барбас-кирбес, айтырты тургускан чери кол апаар. Ынчанам ол үрүктүк далайшак, бачы-дан чоруурун бо-ла өскөрө мен.

Чугааларга мындг, амаа амыр ишкан сагындырар, бергелер ала-чайгаар-ла тур-густунуп келгилээр чорду. Баштай-ла анык херек апаган. Тыл адымыс. А оон соонда пөс айыма, өске-даа хөпөксөтөп сазым адылда-мын. Оларның иштинде алдан дараарың мөңүнөң сазым алтанымың өөрдөмдө-ге чорудуңгаңга чүвү дузалыг болган. Уугу-даның ол класым шуут-ла лавороньга пөңи деп алап берген бис. Мыда кол удуртукчу З. К. Монгуш.

Дузалык ажил-агыый дужамкы чедириб чүвө бол-гай. Ол сиерде бар бе?
— Ийе, бар. Тускай калдар-чыдыг кыштагылыг 7 хуна-жың ишек, он ажыг өшкү, хой бар. Оларның ыдың, студун ажыгалар тур бис. Оон аңгыда 2 гектар нога, 10 гектар картофель, 30 гектар ситен өвөдүт бис. Ам 20 тонна ашкы-дан белетке алдымыс. Ажы-да ажил-ла болгай, а өөрдөмдө-кижизилдеге ажилың бири черегини кылдыр көөрү — бистиң соругабыс-тыр.

Академиктиг (сайырамы кылган) игиле, чадаган тыва аялгаларың фортепиано үндөмдө-биле профессионал-дыг куүүсетеш, тускай шаң-наларын Кызылдың уран чүвү үчүлөшениниң сургуулуң Шорана Куулар, Эрес Куулар, Алар Дамың ал-ганнар. Оларның эштери Ай-дан Бай-Караң, Аллан Он-дарың база демелгээр. Ке-рудениң эң-не анык, эң-не аргы, профессионалдыг куүү-седикчилер олар болган. Өске куүүседикчилер биези-ле назымы догөн чооңуруң. «Селгакчиң бар бе?» деп ай-тыртыг таваржып турдулар. Бо удаада Сут-Хөлдөн Мар-жымда, Биче-оол Ондарлар салгакчыларың келгенер. Биче-оолду өөреникчилери кө-рүдөс киришпел, аринна-рын көргүзүп кагды. Маржи-маалды алды кижи киржиң-чиниг асанбилиг демелгээр.

Бо ушалада бистиң чүгү-а-зымыс ук школаның боудуга болган. Чогуң-на мыңаң сонуургаан айтыртырларын амаа салгылаан мен.
— Даш-оол Бокпай-ооло-вич, база бир чаа өөрдөмдө-чымы эгелс берди. Үс берге, нарын болгай. Ырмасыңың рынок харылаалары чоруп тур. Борта хамаарыштыр шко-ларда, ылангың өөрдөмдө-ке-кижизилдеге ажилыңа өскө-керликиңер бар бе?
— Рынокту экономика үе-зинде ирмизирар орбайң, чаа бодалдар тыл, чаа негелде буугар ажылдар

амаа сумер ишкан сагындырар, бергелер ала-чайгаар-ла тур-густунуп келгилээр чорду. Баштай-ла анык херек апаган. Тыл адымыс. А оон соонда пөс айыма, өске-даа хөпөксөтөп сазым адылда-мын. Оларның иштинде алдан дараарың мөңүнөң сазым алтанымың өөрдөмдө-ге чорудуңгаңга чүвү дузалыг болган. Уугу-даның ол класым шуут-ла лавороньга пөңи деп алап берген бис. Мыда кол удуртукчу З. К. Монгуш.

Академиктиг (сайырамы кылган) игиле, чадаган тыва аялгаларың фортепиано үндөмдө-биле профессионал-дыг куүүсетеш, тускай шаң-наларын Кызылдың уран чүвү үчүлөшениниң сургуулуң Шорана Куулар, Эрес Куулар, Алар Дамың ал-ганнар. Оларның эштери Ай-дан Бай-Караң, Аллан Он-дарың база демелгээр. Ке-рудениң эң-не анык, эң-не аргы, профессионалдыг куүү-седикчилер олар болган. Өске куүүседикчилер биези-ле назымы догөн чооңуруң. «Селгакчиң бар бе?» деп ай-тыртыг таваржып турдулар. Бо удаада Сут-Хөлдөн Мар-жымда, Биче-оол Ондарлар салгакчыларың келгенер. Биче-оолду өөреникчилери кө-рүдөс киришпел, аринна-рын көргүзүп кагды. Маржи-маалды алды кижи киржиң-чиниг асанбилиг демелгээр.

Бижиг турбуңге, жюри даргаң хундудат Валентина Орьяны!
— Гомбөстин игили ты-вамыз, уну чодалк, тыва иңилдиң уну үш сөөм болу-руң бир кырган мастер ме-ниң шагга-ла чугалаан деп чугалай бээрге, залда улуг шимээрге, чамдык улуг «бирзың фольклор, бирзың академиктиг ишкыжыл» деп, эсерге-даа дынааыз, дел-гелген ийи игили алгаш көрүрүң дийн. Гомбөстин игили чодалк-тыр — дийн. Хамык ужуң он уун-кис-кымпа эвес. Шынармыла эзеринде деп база катал балдыктайың. Боудум гумла ол сургаалга улур мен. Гом-бөеве ол-бо деп ам халлаан хөвөңиң чоң боор. Ол өр-көст-тин камталат ап, оң эр-те-зин шагга-ла чаалап алган.

ТӨРЭЭН ШКОЛАМ, ЭШ-ӨӨРҮМ ДУГАЙЫНДА

Ак-Тургу школазыңга бириг класска тала-була өөрөңгөш, ийи-үш чыл үзүктөл бергенде, 1948 чыл-да боор, Бажың-Алаак ие школазымың 2-ги класизыга өөрөңи эгеледиң. Ынчан класизымы башкы-ым Вера Дондуковна Номбола турган. Ол ам пенсия-га. Школамы директорун фронтучу З. Б. Семис-оол дээр. Куулар Байыр-оолович мыңа кончут анык эр чүвө. Байыр-мискаал үезинде шериг хөвиң келип алмрга, орден-медалдары кылдынар, аламы-сарыла чүвө-де болгай. Бисте ону дыка сонургаар бис. Шериг кижи болган мындг мынаан, негелдениң кон-чут, мыңаңан чүгө ортун эвес, а өске-даа башкы-лардан сестра бис. Хундузавицимы мындг.

ажы-талу ада-несияге дуза-лаажып чоруурлар-дыр. Амы-актарың чамдык кезиң ам-даа ада-несияң азыралыңда, мыңаар чачыктырың алганы-мыс боттарымыс-ла буруурус. Ындың-даа болза, рыноктуң бо берге үези амидарарымың аргазыңа чорту чачыктыра бээр деп бодалар мен.

Оон халажып келгеш кол-хозка трактористеп, чола-зык ажилда чорашаң, ке-жээкйи школа дооскаң, Кы-зылдың колдг ажил-агыый техникумуң бот-өөрдөмдө-биле дооңун үндөм. Билэмиң 20 чыл дургуунда маа ажилың-га ажыгал, амылдап чор мен. А иштерин школаны дооскан соонда тарап чоруй бергилаан. Валерий Ондар школаны алдың медалы-биле дооскан, дээң эртем чедиң алган, ам 30 ажыг чыл Улуг-Хем райоңда үрө-түнедиг башкы институтуң Орус-оол Ховалыг, Александр Мон-гуш, Чпиг-оол Монгуш (Кон-гар), Анчыма Сат, Күстү-гүр Сат дооскан. А өске иш-терин — Соруга, Алай-Кара Ховалыглар, Комаандыр Оор-жак, Александр Монгуш, Алетина Түлүш, Хунай Мон-гуш, Лина Монгуш, Кызыл-дың башкы үчүлөшениң доос-кан соонда Бажың-Алаакка, Тесе-Хаяга, Хөндөргейге үр-чылдарда башкылап ажил-дааннар. Оларның чамдык-тары дээң эртем база чедиң алгылаан. Бабун, Совет Он-дарлар, Бюрю, Орус-оол Монгуштар чолаачылар, Та-мара Монгуш — бухгалтер. Олар шуну совохуонада ак сеткилдг ажиллап, ажы-тыр кижиңиздиң турар. Атарын адык каапкан иш-өөрүм менн буруудатпай кө-рүңкер.

Бижиг турбуңге, жюри даргаң хундудат Валентина Орьяны!
— Гомбөстин игили ты-вамыз, уну чодалк, тыва иңилдиң уну үш сөөм болу-руң бир кырган мастер ме-ниң шагга-ла чугалаан деп чугалай бээрге, залда улуг шимээрге, чамдык улуг «бирзың фольклор, бирзың академиктиг ишкыжыл» деп, эсерге-даа дынааыз, дел-гелген ийи игили алгаш көрүрүң дийн. Гомбөстин игили чодалк-тыр — дийн. Хамык ужуң он уун-кис-кымпа эвес. Шынармыла эзеринде деп база катал балдыктайың. Боудум гумла ол сургаалга улур мен. Гом-бөеве ол-бо деп ам халлаан хөвөңиң чоң боор. Ол өр-көст-тин камталат ап, оң эр-те-зин шагга-ла чаалап алган.

Чансар аразында азы ки-чээ эгелдендесе коридорго бөрүттү кижи турбас. Пионер бүрүзү кандиг-бир башкы-биле каржып эрткенде ыял-аң Бүдүн Казар. Ол база хундуга-дыр. Нинти чүвү-а колдг-даа, интернатка-даа шилдиг турган. Шугуң чы-мыкка келээңи-не болду. Өөрүм дарагы мыңаң ра-портуң школа директоруңга бээр, школада нинти бай-далды каржы таныштырар. А директор болуңу эгелдээңдык ыкша информация кылды Сөр, ол үениң-биле адырга база дыка солук турган бол-дур ийин.

Шаң шаа-биле турбас. Ирик чүдүк-даа болза аңдарды бээр дээр шыңжыгай. 1952 чыл-дын күзүндө тараа дээрге далай шыкш чалгып турар чаагай болган. Боттарымың-даа билбээр бис. Амидарал ала-байгаар-ла хуну-биле аки-жэң. Адың-чөм, идиң-көп, ба-раан-сараян аймаа кескүдү-биле көвүдээң. Оон эгелдээң биле колхозчу амидаралдык бадыр чорту диниз эгел-диз шыкш чүвө ийин.

Бижиг турбуңге, жюри даргаң хундудат Валентина Орьяны!
— Гомбөстин игили ты-вамыз, уну чодалк, тыва иңилдиң уну үш сөөм болу-руң бир кырган мастер ме-ниң шагга-ла чугалаан деп чугалай бээрге, залда улуг шимээрге, чамдык улуг «бирзың фольклор, бирзың академиктиг ишкыжыл» деп, эсерге-даа дынааыз, дел-гелген ийи игили алгаш көрүрүң дийн. Гомбөстин игили чодалк-тыр — дийн. Хамык ужуң он уун-кис-кымпа эвес. Шынармыла эзеринде деп база катал балдыктайың. Боудум гумла ол сургаалга улур мен. Гом-бөеве ол-бо деп ам халлаан хөвөңиң чоң боор. Ол өр-көст-тин камталат ап, оң эр-те-зин шагга-ла чаалап алган.

Бижиг турбуңге, жюри даргаң хундудат Валентина Орьяны!
— Гомбөстин игили ты-вамыз, уну чодалк, тыва иңилдиң уну үш сөөм болу-руң бир кырган мастер ме-ниң шагга-ла чугалаан деп чугалай бээрге, залда улуг шимээрге, чамдык улуг «бирзың фольклор, бирзың академиктиг ишкыжыл» деп, эсерге-даа дынааыз, дел-гелген ийи игили алгаш көрүрүң дийн. Гомбөстин игили чодалк-тыр — дийн. Хамык ужуң он уун-кис-кымпа эвес. Шынармыла эзеринде деп база катал балдыктайың. Боудум гумла ол сургаалга улур мен. Гом-бөеве ол-бо деп ам халлаан хөвөңиң чоң боор. Ол өр-көст-тин камталат ап, оң эр-те-зин шагга-ла чаалап алган.

Оон соонда язым-бүрү олар-кар ойнар, четчинин алган ыр-ажың, тамчалар турган бис. Массалык өске-даа оюно-ларын организацалар турган. Ам болгон оюнога, ол чымдар далай өмөлдүчү кызыл-бер-ге канцелярияны чылдары турган бээр. Биларгай амы-дырларды артаркы коллек-тивизацияда адабад-биле кирип турган чылдар чүвө. Күзүң кол улук «кадык плак» бээр, оон көрүшкө колхозка кирип ап турду. А мыңа азы-чөм айтырмын иш-тин-биле берге турганы-биле тургунуң долу хандырыл-газыга турган. Илик-тең ижер-чир чөм, үдүрү-чылдар чөр халас боор чүвө. Ойбак-

Оон соонда язым-бүрү олар-кар ойнар, четчинин алган ыр-ажың, тамчалар турган бис. Массалык өске-даа оюно-ларын организацалар турган. Ам болгон оюнога, ол чымдар далай өмөлдүчү кызыл-бер-ге канцелярияны чылдары турган бээр. Биларгай амы-дырларды артаркы коллек-тивизацияда адабад-биле кирип турган чылдар чүвө. Күзүң кол улук «кадык плак» бээр, оон көрүшкө колхозка кирип ап турду. А мыңа азы-чөм айтырмын иш-тин-биле берге турганы-биле тургунуң долу хандырыл-газыга турган. Илик-тең ижер-чир чөм, үдүрү-чылдар чөр халас боор чүвө. Ойбак-

Бижиг турбуңге, жюри даргаң хундудат Валентина Орьяны!
— Гомбөстин игили ты-вамыз, уну чодалк, тыва иңилдиң уну үш сөөм болу-руң бир кырган мастер ме-ниң шагга-ла чугалаан деп чугалай бээрге, залда улуг шимээрге, чамдык улуг «бирзың фольклор, бирзың академиктиг ишкыжыл» деп, эсерге-даа дынааыз, дел-гелген ийи игили алгаш көрүрүң дийн. Гомбөстин игили чодалк-тыр — дийн. Хамык ужуң он уун-кис-кымпа эвес. Шынармыла эзеринде деп база катал балдыктайың. Боудум гумла ол сургаалга улур мен. Гом-бөеве ол-бо деп ам халлаан хөвөңиң чоң боор. Ол өр-көст-тин камталат ап, оң эр-те-зин шагга-ла чаалап алган.

Бижиг турбуңге, жюри даргаң хундудат Валентина Орьяны!
— Гомбөстин игили ты-вамыз, уну чодалк, тыва иңилдиң уну үш сөөм болу-руң бир кырган мастер ме-ниң шагга-ла чугалаан деп чугалай бээрге, залда улуг шимээрге, чамдык улуг «бирзың фольклор, бирзың академиктиг ишкыжыл» деп, эсерге-даа дынааыз, дел-гелген ийи игили алгаш көрүрүң дийн. Гомбөстин игили чодалк-тыр — дийн. Хамык ужуң он уун-кис-кымпа эвес. Шынармыла эзеринде деп база катал балдыктайың. Боудум гумла ол сургаалга улур мен. Гом-бөеве ол-бо деп ам халлаан хөвөңиң чоң боор. Ол өр-көст-тин камталат ап, оң эр-те-зин шагга-ла чаалап алган.

Уран чүүлдүң кижилери САГЫШТЫ ЫРЫ-БИЛЕ БАЙЫДАР

Барың-Хемчик районуң ир-аки Алка сөлөмкөндөр аурал болган. Хунда соонда районуң Кудугура одуунда «Мажаалы» агитбонгадан бот-тынтыг эртинесте мла-кынозго концерт көрүскөң Агитбонгадан млажымы джугат билең шоолуттуг чө-вө чылаалар талзың-биле те-дартың Алдын-оол Күжү-гөстөң Сүлөүм маламың катал-чөгүн чалың, төрлөтүр и-диг млаңаң билең элден тү-рүп берди. Адым-оол чажым

Оон халажып келгеш кол-хозка трактористеп, чола-зык ажилда чорашаң, ке-жээкйи школа дооскаң, Кы-зылдың колдг ажил-агыый техникумуң бот-өөрдөмдө-биле дооңун үндөм. Билэмиң 20 чыл дургуунда маа ажилың-га ажыгал, амылдап чор мен. А иштерин школаны дооскан соонда тарап чоруй бергилаан. Валерий Ондар школаны алдың медалы-биле дооскан, дээң эртем чедиң алган, ам 30 ажыг чыл Улуг-Хем райоңда үрө-түнедиг башкы институтуң Орус-оол Ховалыг, Александр Мон-гуш, Чпиг-оол Монгуш (Кон-гар), Анчыма Сат, Күстү-гүр Сат дооскан. А өске иш-терин — Соруга, Алай-Кара Ховалыглар, Комаандыр Оор-жак, Александр Монгуш, Алетина Түлүш, Хунай Мон-гуш, Лина Монгуш, Кызыл-дың башкы үчүлөшениң доос-кан соонда Бажың-Алаакка, Тесе-Хаяга, Хөндөргейге үр-чылдарда башкылап ажил-дааннар. Оларның чамдык-тары дээң эртем база чедиң алгылаан. Бабун, Совет Он-дарлар, Бюрю, Орус-оол Монгуштар чолаачылар, Та-мара Монгуш — бухгалтер. Олар шуну совохуонада ак сеткилдг ажиллап, ажы-тыр кижиңиздиң турар. Атарын адык каапкан иш-өөрүм менн буруудатпай кө-рүңкер.

Бижиг турбуңге, жюри даргаң хундудат Валентина Орьяны!
— Гомбөстин игили ты-вамыз, уну чодалк, тыва иңилдиң уну үш сөөм болу-руң бир кырган мастер ме-ниң шагга-ла чугалаан деп чугалай бээрге, залда улуг шимээрге, чамдык улуг «бирзың фольклор, бирзың академиктиг ишкыжыл» деп, эсерге-даа дынааыз, дел-гелген ийи игили алгаш көрүрүң дийн. Гомбөстин игили чодалк-тыр — дийн. Хамык ужуң он уун-кис-кымпа эвес. Шынармыла эзеринде деп база катал балдыктайың. Боудум гумла ол сургаалга улур мен. Гом-бөеве ол-бо деп ам халлаан хөвөңиң чоң боор. Ол өр-көст-тин камталат ап, оң эр-те-зин шагга-ла чаалап алган.

Бижиг турбуңге, жюри даргаң хундудат Валентина Орьяны!
— Гомбөстин игили ты-вамыз, уну чодалк, тыва иңилдиң уну үш сөөм болу-руң бир кырган мастер ме-ниң шагга-ла чугалаан деп чугалай бээрге, залда улуг шимээрге, чамдык улуг «бирзың фольклор, бирзың академиктиг ишкыжыл» деп, эсерге-даа дынааыз, дел-гелген ийи игили алгаш көрүрүң дийн. Гомбөстин игили чодалк-тыр — дийн. Хамык ужуң он уун-кис-кымпа эвес. Шынармыла эзеринде деп база катал балдыктайың. Боудум гумла ол сургаалга улур мен. Гом-бөеве ол-бо деп ам халлаан хөвөңиң чоң боор. Ол өр-көст-тин камталат ап, оң эр-те-зин шагга-ла чаалап алган.

